

NABESCHOUWING NAAR AANLEIDING VAN
DE EINDEXAMENRESULTATEN VOOR
NEDERLANDS IN 1965 EN 1966

JACOB HOOGTEIJLING

1. DE ENQUETES

De resultaten van een goed opgezette enquête zullen door latere onderzoeken geen principiële wijzigingen ondergaan, als de omstandigheden niet ingrijpend gewijzigd zijn; hoogstens zullen enkele conclusies wat voorbarig of onjuist blijken. De door mij ondernomen enquêtes naar de resultaten voor Nederlands op het eindexamen h.b.s. en gymnasium in 1965 en 1966 leveren hetzelfde beeld op, waaruit ik meen te mogen afleiden dat ze juist opgezet zijn. In 1965 kreeg ik de beschikking over de resultaten van 28 % à 35 % van de kandidaten, slecht gespreid over de verschillende richtingen; in 1966 was die spreiding veel fraaier:

tabel 1

richting	<i>HBS-A</i>		<i>HBS-B</i>		<i>gymnasium</i>	
	aantal scholen/ afdelingen	aantal kandidaten	aantal scholen/ afdelingen	aantal kandidaten	aantal scholen/ afdelingen	aantal kandidaten
openbaar	55 (51%)	1161	58 (48%)	1691	51 (59%)	1099
prot. chr.	37 (53%)	862	40 (53%)	1356	24 (45%)	501
rooms-kath.	39 (44%)	1006	40 (44%)	1188	49 (54%)	1182
overig bijz.	7 (39%)	110	9 (38%)	282	7 (33%)	147
totaal	138	3139	147	4517	131	2929

De cijfers van de enquête-1965 zijn te vinden in *Paedagogische Studiën* 43(1966), 490-500, die over 1966 in het *Weekblad van de AVMO* 60(1966-1967), 1495-1507, met een rectificatie op p. 1608-1609. In deze nabeschuwing beperk ik me in het geven van cijfers. In de genoemde publikaties heb ik vermeld wat me van die cijfers het voornameste voor kwam.

De formulieren van beide enquêtes komen te berusten op het Pedagogisch-didactisch instituut van de Universiteit van Amsterdam, zodat ze daar geraadpleegd kunnen worden door wie zich nog verder in de materie wil verdiepen.

2. HET OPSTEL

2.1. *Het opstel op het eindexamen h.b.s.*

De gegevens afkomstig van de A-kandidaten bleken in beide gevallen onderling een grote verschillen te vertonen. De spreiding van de keus was in beide jaren onregelmatig, zodat ook over de onderwerpen van 1966 gezegd kan worden dat ze geen goed stel vormden.

De gevonden spreiding van de keus is te vinden in tabel 2.

tabel 2

Eindexamen der Hogereburgerscholten A en B in 1966

Opstel

1. Waaraan herkent men een beschaafd mens?	7,2
2. Herman Heijermans.	2,1
<i>Toelichting:</i> Sinds in 1964 werd herdacht dat Heyermans honderd jaar geleden was geboren, hebben wij door schouwburg- en televisieopvoeringen gelegenheid gehad verscheidene van zijn stukken te leren kennen. Tracht de indrukken die je hebt opgedaan, samen te vatten en beantwoord met name de vaak gestelde vraag: is de problematiek van Heyermans' werk door de tijd achterhaald?	
3. De „beat”.	36,8
<i>Toelichting:</i> De beatmuziek is bij een groot deel van de moderne jeugd populair. Welke verklaring kun je daarvoor geven? Is er verband tussen deze muziek en andere moderne levenswijzingen?	
4. De waarde van het opinieonderzoek.	6,3
5. „Niet in het snijden der padi is de vreugde: de vreugde is in het snijden der padi die men geplant heeft”.	1,9
	Multatuli.
6. Overlast van water in ons land.	20,4
7. Concentratie van bedrijven.	10,3
8. Zondagmorgen.	14,8
Onderwerp onbekend (ziekte e.d.)	0,2

De getallen geven de percentages kandidaten aan die een bepaald onderwerp hebben gekozen.

2.2. *Het opstel op het eindexamen gymnasium*

Ook hier is de spreiding over de gegeven onderwerpen onregelmatig, zij het iets regelmatiger dan bij de h.b.s. De enquêteformulieren bevatten geen vraag waarbij de verschillen tussen de alfa's en de bèta's kon uitkomen; dat er grote verschillen tussen beide groepen kandidaten

aanwezig zouden zijn, mag op grond van de geringe verschillen tussen de A- en de B-kandidaten van de h.b.s. niet verwacht worden.

tabel 3

Eindexamen der Gymnasia in 1966

Opstel

1. Wij moeten „vaststellen, dat vele landen steeds verder in welvaart bij ons achterblijven. Niet slechts uit politieke noodzaak, maar vooral uit menselijke solidariteit, moeten wij bereid blijven met die landen samen te werken voor hun verdere ontwikkeling, en ons daarvoor grote financiële offers en persoonlijke opofferingen getroosten”. (Uit de Troonrede van Koningin Juliana, september 1965).
Schrijf onder een zelfgekozen titel een beschouwing naar aanleiding van bovenstaand citaat.	28,9
2. De betekenis van het onderwijs in geschiedenis.
Toelichting: Denk aan de verschillende aspecten van de geschiedenis, zoals het politieke, economische, culturele en sociale. Heeft het geschiedenisonderwijs alleen waarde voor de „algemene ontwikkeling”, of kunnen wij er ook door gebaat zijn bij het bepalen van onze houding in de wereld van vandaag?	11,8
3. Panem et circenses: toen en nu.	4,6
4. „Het wezen van het schrijverschap is het inzicht van de schrijver dat dat waar het om gaat, nooit te beschrijven is.”
G. K. van het Reve, geïnterviewd door H. U. Jessurun d'Oliveira.	3,9
5. „Alleen als het donker is, schijnen de sterren”
Winston Churchill.	7,1
6. Favorieten uit mijn discotheek.	7,5
7. Mijn moeder heeft een baan.	12,4
8. Buitenlandse arbeiders.	23,6
Onderwerp onbekend (ziekte e.d.)	0,2

De getallen geven de percentages kandidaten aan die een bepaald onderwerp hebben gekozen.

2.3. *Verschillen tussen h.b.s.-Gymnasiumonderwerpen*

Behalve dat de spreiding over de verschillende onderwerpen bij de gymnasiasten iets minder ongunstig is, zijn er ook verschillen in de aard van de voorgelegde onderwerpen. Die van de h.b.s. doen meer een beroep op de op school verworven kennis, ze raken althans de schoolvakken. Die voor de gymnasiasten zijn algemener van aard. Men kan zich afvragen of het zin heeft dat h.b.s.'ers en gymnasiasten andere onderwerpen krijgen voorgelegd. Op een lyceum blijken de kandida-

ten die verschillen niet als inherent aan de verschillende opleiding te ervaren. Mijn voorkeur gaat uit naar de onderwerpen zoals die de laatste jaren aan de gymnasiasten zijn voorgelegd, omdat de resultaten frisser kunnen zijn: de onderwerpen zullen niet zo gauw doodgepraat zijn, zodat de kandidaten echt aan iets nieuws kunnen beginnen en niet genoodzaakt zijn oppervlakkige kennis voor de zoveelste maal te herhalen.

2.4. *Het opstel en de confessie*

Wie mocht denken dat al naar de inrichting van het onderwijs andere onderwerpen de belangstelling van de kandidaten zullen trekken, blijkt ongelijk te hebben. Bij de protestants-christelijke scholen blijkt een lichte voorkeur voor *Overlast van water in ons land*, maar dat verklaar ik eerder uit een regionaal bepaalde belangstelling. Niet alleen vanwege het omvangrijke werk verbonden aan een herschikking van het materiaal op regionale basis, maar ook omdat een indeling b.v. volgens de provincies mij niet duidelijk genoeg een maatstaf leek en ik geen beter indelingscriterium vond, heb ik een dergelijke herschikking achterwege gelaten. Het lijkt mij niet te verwachten dat er op die wijze veel nieuwe gegevens ter beschikking komen.

2.5.1. *De opstelcijfers van de h.b.s.'ers*

De spreiding van de gegeven cijfers geeft steeds hetzelfde beeld: het accent ligt op de zes; lagere cijfers worden minder vaak gegeven dan hogere. In tabel 4 is de spreiding weergegeven, ook van de verschillende richtingen. In latere tabellen geef ik alleen landelijke cijfers weer, omdat de verschillen niet duidelijk in een bepaalde richting wijzen, zodat een conclusie moet uitblijven, of het moest die zijn, dat er nauwelijks of geen relevante verschillen zijn.

tabel 4

opstel eindexamen HBS in
1966

openbaar

protestants chr.

rooms-katholiek

overig bijzonder

landelijk

de getallen geven de per-
centages kandidaten aan

	hoger dan 6	6	minder dan 6
A	43,6	36,9	19,5
B	43,4	40,3	16,3
A	43,7	35,3	21,0
B	39,1	40,2	20,7
A	40,0	39,8	20,2
B	39,7	39,1	21,2
A	34,5	40,0	25,5
B	42,6	37,2	20,2
A	42,1	37,5	20,4
B	41,1	39,7	19,2

2.5.2. De opstelcijfers van de gymnasiasten

Tabel 5 geeft de verdeling van de cijfers onder de gymnasiasten. De resultaten zijn duidelijk beter dan die van de h.b.s.'ers.

tabel 5

opstel eindexamen gymna-
sium in 1966

openbaar

prot. chr.

rooms-kath.

overig bijzonder

landelijk

de getallen geven percen-
tages kandidaten aan

	hoger dan 6	6	minder dan 6
	55,4	32,9	11,7
	53,9	35,7	10,3
	46,9	38,4	14,7
	55,8	33,3	10,9
	51,8	35,7	12,5

3. DE TWEDE SCHRIFTELIJKE OPGAAF

Op het eindexamen h.b.s.-B en gymnasium bestaat de tweede opgaaft, onder de titel tekstbehandeling, uit het maken van een samenvatting van een „betogend of beschouwend stuk”, zoals het in het Rapport-1941¹ heet. Op het eindexamen h.b.s.-A bestaat de tweede opgaaft

¹ *Het onderwijs in de Nederlandse taal en letterkunde op de middelbare school*. Rapport van de commissie ter bestudering van de middelen tot verbetering van het onderwijs in het Nederlands aan scholen voor middelbaar en voorbereidend hoger onderwijs.

's-Gravenhage, 1941, p. 92, 104.

uit het maken van een verslag en/of brieven. De tekst die samengevat moet worden, is voor de h.b.s.'ers en de gymnasiasten niet gelijk.

tabel 6

de tweede schriftelijke opgave op het eindexamen-1966

HBS-A

hoger dan 6	6	minder dan 6
37,8	37,8	24,4

HBS-B

39,6	37,1	23,3
------	------	------

gymnasium

51,8	35,7	12,5
------	------	------

de getallen geven percentages kandidaten aan

De tweede opgave blijkt moeilijker te zijn dan het traditionele opstel, gezien het grotere percentage onvoldoendes.

Zowel in het percentage kandidaten dat een cijfer boven de zes wist te behalen, als in het percentage onvoldoendes is bij beide onderdelen van het schriftelijk examen h.b.s. en gymnasium de richting terug te vinden, waarin de selectie heeft plaats gevonden.

Dat de tekstbehandeling en het maken van brieven en/of verslagen moeilijk vergelijkbaar zijn, is zeker waar. Toch gaat men er van uit dat er ongeveer hetzelfde mee onderzocht wordt. Of deze veronderstelling juist is, kan men betwijfelen, en eveneens of de drie opgaven op hetzelfde niveau liggen. De mate van gelijkheid van de teksten roerde ik aan in mijn artikel in *Paedagogische Studiën* 44(1967), 366-399. Uit de omstandigheid dat de verschillen tussen de A- en de B-kandidaten wat het opstel en de tweede opgave betreft, van dezelfde orde van grootte zijn, meen ik een argument te mogen ontleen voor de gelijkwaardigheid van beide opgaven. Het verschil tussen het mondeling van h.b.s. en gymnasium is wel in de resultaten terug te vinden, zoals blijkt uit de volgende paragraaf (4).

4. HET MONDELING GEDEELTE

Na wat hiervoor al gezegd is, leveren de cijfers voor het mondeling gedeelte weinig nieuwe gezichtspunten. De spreiding van de cijfers geeft een verschuiving te zien in de richting van de hogere cijfers.

tabel 7

het mondeling op het
eindexamen-1966

	hoger dan 6	6	minder dan 6
HBS-A	54,9	29,5	15,6
HBS-B	56,7	28,3	15,0
gymnasium	55,9	32,0	12,1

de getallen geven percen-
tages kandidaten aan

Vergelijking van deze tabel 7 met de tabellen 4, 5 en 6 leert dat de prestaties op het mondeling gedeelte duidelijker wat beter zijn dan die voor de beide delen van het schriftelijk examen: met het mondeling kunnen de cijfers wat worden „opgehaald”. Toch slaat men ook de mondelinge prestaties van de bezitters van het eindexamen h.b.s. en gymnasium buiten de school niet altijd hoog aan. Dit wijst er op dat er een discrepantie bestaat tussen wat er op het examen gevraagd wordt en wat de maatschappij aan prestaties verlangt.

Bij de beide schriftelijke onderdelen bleek duidelijk dat de gymnasiasten de meeste voldoende behaalden, dat de kandidaten voor het diploma h.b.s.-B meer voldoende behaalden dan de kandidaten voor het examen h.b.s.-A. Bij het mondeling gedeelte zet deze tendens zich niet zo voort: 54,9 % van de kandidaten h.b.s.-A behaalde een cijfer hoger dan zes, 56,7 % van de kandidaten h.b.s.-B, en slechts 55,9 % van de gymnasiasten. Ook in 1965 was dezelfde tendens aanwezig, getuige de getallen 56,9, 58,8 en 57,5. Mogelijk is toch het verschil tussen de examenregelingen van h.b.s. en gymnasium hier oorzaak van: op het h.b.s.-examen wordt ook letterkunde, aan de hand van een literatuur-lijstje, gevraagd, maar op het eindexamen gymnasium krijgen de kandidaten alleen een tekst, waarbij de letterkunde zich natuurlijk soms goed laat betrekken, maar letterkunde is geen vast onderdeel. Misschien is toch het mondeling deel van het gymnasiale examen hierdoor iets zwaarder — en tegelijkertijd zeker ook eenzijdiger — dan dat op het eindexamen h.b.s. De verschillen zijn echter wel klein voor stevig gefundeerde conclusies.

5. DE EINDCIJFERS

In de eindcijfers komen de resultaten bijeen. Dat gebeurt op verschil-

lende wijze. De eindexamenregeling h.b.s. schrijft voor, dat uit de beide cijfers voor het schriftelijk deel van het examen eerst één cijfer voor het schriftelijk wordt afgeleid, waarna uit het zo verkregen cijfer en dat voor het mondeling het eindcijfer wordt afgeleid. Op het eindexamen gymnasium wordt het eindcijfer verkregen door de som van de drie cijfers voor de onderdelen door drie te delen. De op deze wijze bepaalde eindcijfers maken dat de eindresultaten van het h.b.s.-examen en dat van het gymnasium niet geheel en direct vergelijkbaar zijn. Op het gymnasiale examen geldt $5 \frac{2}{3}$ als onvoldoende, omdat het niet zes is, d.i. „voldoende” volgens de vigerende regeling. Op die wijze verwerft uiteindelijk 16,4 % van de kandidaten een onvoldoende. Passen we op de verkregen eindcijfers de h.b.s.-regeling toe, waarbij een cijfer hoger dan $\frac{1}{2}$ naar boven afgerond wordt, dan heeft maar 7,8 % van de gymnasiumkandidaten een onvoldoende. Het blijkt dus mogelijk op deze wijze enig inzicht te krijgen in de gevolgen van de afrondingsregeling die geldt op het h.b.s.-examen. In tabel 8 zijn de resultaten samengevat; de onderste regel bij „gymnasium” bevat de getallen die vergelijkbaar zijn gemaakt met de h.b.s.-regeling. Volgens deze laatste getallenreeks zet zich de richting waarin de selectie heeft plaats gevonden, tot in het eindcijfer voort.

tabel 8

de eindcijfers voor Nederlands op het eindexamen-1966

	hoger dan 6	6	minder dan 6
HBS-A	50,0	40,0	10,0
HBS-B	52,2	38,8	9,0
gymnasium	55,1	18,6	18,3
gymnasium „als HBS”	49,6	42,6	7,8

de getallen geven percentages kandidaten aan

6. CONCLUSIES

6.1.

De uitkomsten van de proefenquête-1965 en van de enquête-1966 laten zien dat naast enkele verschillen de overeenkomsten in de uitslagen toch wel treffend zijn. Dat lag in de rede, want het is niet aan te nemen dat het beleid van de gezamenlijke examinatoren, gecommitteerden en deskundigen op zo korte termijn veranderd is of is te veranderen, en ook niet dat de samenstelling van de groep kandidaten anders is

geworden. Het was dus te verwachten dat de resultaten vrijwel constant zouden blijken. Daarbij komt nog dat de examinatoren het gemaakte werk beoordelen als examenprestatie van een bepaalde kandidaat, zodat de invloed van een bepaalde opgaaf wordt genivelleerd.

6.2.

Uit de enquête-1965 was het al duidelijk geworden, dat het mogelijk is achteraf te beoordelen of de gekozen opstelonderwerpen een juiste combinatie vormen. Daaraan kan nu worden toegevoegd dat hoezeer er ook bezwaren tegen een gegeven reeks opstelonderwerpen kunnen bestaan, de invloed van een bepaald stel niet groot is. Deze laatste conclusie geldt ook voor de tweede opgaaf: op grond van de vergelijking van de uitslag van het examen in 1965 en 1966 valt weinig te zeggen over de kwaliteit van de opgaven. Mijn in 1966 uitgesproken verwachtingen dienaangaande zijn niet alleen voorbarig maar ook onjuist geweest, want de examinatoren beoordelen het werk in functie van het examen, niet als een op zichzelf staande prestatie. Vooral blijkt dat bij de resultaten van de tweede opgaaf voor h.b.s. en gymnasium, omdat de leesbaarheid, en daarmee een belangrijk aspect van de graad van moeilijkheid, en de lengte van de voorgelegde teksten waardeerbaar is.

6.3.

Beïnvloeding van het examen via de opgaven is geen eenvoudige zaak, als de aard van de opgaven niet verandert. Wel valt het examen via beoordelingsnormen te beïnvloeden, als de weerstand daartegen bij examinatoren, deskundigen en gecommitteerden, en vooral bij het publiek overwonnen is. Deze wijze van beïnvloeding vergt jaren, want eerst zou met tot niets verplichtende normen ervaring moeten worden opgedaan.

6.4.

De h.b.s.- en gymnasiumexamens kunnen wat het vak Nederlands betreft gelijkwaardig worden geacht: steeds is er een schriftelijk gedeelte en een mondeling gedeelte waarop ongeveer hetzelfde van de kandidaten wordt verlangd. Het treft nu dat de resultaten van de gymnasiasten beter zijn dan die van de h.b.s.'ers, terwijl de B-kandidaten het weer beter doen dan de A-kandidaten. Hierover maakte ik al de opmerking dat in het cijferbeeld de richting van de selectie is terug te vinden. Voor het vak Nederlands bleken de resultaten van de kan-

didaten voor het getuigschrift h.b.s.-B maar weinig beter dan die voor het getuigschrift h.b.s.-A.

6.5.

Het maken van een opstel bleek een gemakkelijker opgave dan het maken van een samenvatting of het schrijven van brieven en/of verslagen. Doordat het mondeling van het h.b.s.-examen wat veelzijdiger stof omvat dan het mondeling van het gymnasiale eindexamen, leidt het eerder tot wat hogere cijfers.

6.6.

De goede cijfers komen niet steeds bij dezelfde kandidaten terecht, anders zou het percentage voldoende eindcijfers niet hoger kunnen liggen dan de percentages voldoende voor de onderdelen. We mogen hieruit wel concluderen dat op het schriftelijk en het mondeling gedeelte duidelijk verschillende aspecten van het vak, en ook van de taalbeheersing, worden onderzocht. Van deze zijde bezien mogen we dus concluderen dat het examen een goed examen is.

6.7.

De beide enquêtes hebben geleerd dat naar het gezamenlijke oordeel van examinatoren, gecommitteerden en deskundigen de prestaties op het eindexamen over het algemeen voldoen aan de exameneisen. Degenen die menen dat de taalbeheersing van de abiturienten te wensen laat, dienen dus te ijveren voor een andere inrichting van het examen, dat is vooral voor andere opgaven, andere eisen, waarmee dan de kwaliteiten getoetst worden, die de maatschappij waardeert. Het komt mij voor dat de tweede schriftelijke opgave zo'n verbetering is geweest. Het is mogelijk ook het mondeling en de eerste schriftelijke opgave te verbeteren, b.v. in de zin van het rapport over de doeleinden van en het leerplan voor het onderwijs in het Nederlands¹.

6.8.

De invloed van de wijze van bepaling van het eindcijfer blijkt groot

¹ In 1966 bracht een commissie van docenten in de didactiek van het Nederlands onder auspiciën van het Onderwijskundig studiecentrum een rapport uit over de doeleinden van en het leerplan voor het moedertaalonderwijs in het toekomstige v.w.o. Rapporteur was dr. J. S. ten Brinke. In een vijftal conferenties is dit rapport, waarin het examen uitgebreid aan de orde komt, in de loop van 1966 en 1967 besproken. Van deze conferenties maakte dr. J. S. ten Brinke een verslag.

te zijn. De h.b.s.'ers zijn daarbij duidelijk in het voordeel boven de gymnasiasten.

Het lijkt redelijk de regeling voor de bepaling van het eindcijfer op de eindexamens h.b.s. en gymnasium meer aan elkaar gelijk te maken. Hoewel de bepaling van het eindcijfer volgens de h.b.s.-regeling duidelijk „voordeliger” voor de kandidaten is dan die volgens de gymnasiale eindexamenregeling, geef ik toch de voorkeur aan die van het gymnasium, omdat die een zuiverder beeld geeft van de prestaties van de kandidaten. De h.b.s.-regeling gaat er onuitgesproken van uit dat beide delen van het schriftelijk hetzelfde toetsen, althans aanvullend werken. Bovendien worden de resultaten van 4½ uur schriftelijk werk gelijkgesteld aan 20 minuten mondeling. Uit dit onderzoek blijkt m.i. dat op de drie onderdelen van het examen verschillende aspecten van de taalbeheersing worden onderzocht.

Men kan zich ook nog voorstellen dat — als op b.v. de eindexamens van de kweekscholen — bepaalde cijfers verdubbeld of verdrievoudigd worden bij de vaststelling van het eindcijfer. Deze methode lijkt mij alleen aanvaardbaar als bewezen is dat het betrokken onderdeel of de betrokken onderdelen in het kader van een bepaalde beroepsopleiding uitzonderlijk gewicht toekomt. Beter lijkt het mij in die gevallen voor het vak twee cijfers te geven, zoals bij wiskunde gebeurt, om te voorkomen dat een volkomen falen op een bepaald gebied gecompenseerd kan worden.

6.9.

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat op deze wijze ons inzicht in de werking van het examen verbeterd kan worden. Herhaling van het onderzoek heeft eerst zin, als straks enkele malen eindexamens gymnasium nieuwe stijl en atheneum zijn afgenomen, als dus een nieuwe rusttoestand is bereikt. Natuurlijk zijn dergelijke onderzoeken van het m.a.v.o.- en h.a.v.o.-examen voor die takken van onderwijs van gelijke waarde. Het ware te wensen dat in de komende jaren nog enkele collega's een soortgelijk onderzoek voor andere vakken instelden, want daardoor kan stellig ook enig inzicht verkregen worden hoe het examen voor dat vak functioneert, terwijl mogelijk ook de andere gezichtshoek interessante algemene examenaspecten doet uitkomen.

7. NEDERLANDS ONVOLDOENDE OP DE EINDLIJST

Behalve vragen naar de resultaten van het eindexamen Nederlands, bevatten de enquêteformulieren de vraag naar het aantal kandidaten

dat het getuigschrift met een onvoldoend eindcijfer voor Nederlands werd uitgereikt. Achteraf blijkt deze vraag wat ongenueanceerd, maar dat neemt niet weg dat er toch ook op deze wijze waardevolle gegevens zijn verkregen die enige beperkte conclusies mogelijk maken. Een vraag naar het totaal aantal geslaagden ontbrak, en daarvoor heb ik toen de gegevens over de landelijke resultaten gesubstitueerd. Gezien het aantal kandidaten waarover gegevens is verkregen — zie par. 1 — lijkt me dit geen onjuiste handelwijze.

tabel 9

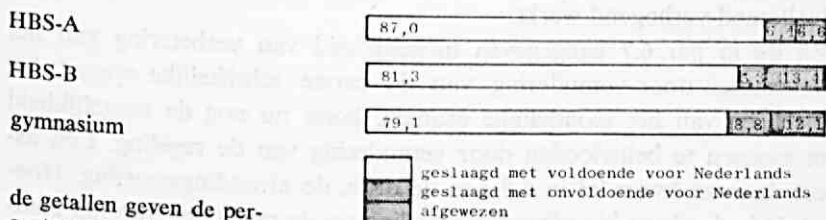
eindexamen 1966
geslaagden met onvoldoende voor Nederlands

	kandidaten enquôte	waarvan met onvoldoende geslaagd
h.b.s.-A	3139	212 (= 6,8%)
h.b.s.-B	4517	275 (= 6,1%)
gymnasium	2929	294 (= 10 %)

De percentages geslaagden bedroegen over het hele land gerekend voor h.b.s.-A 93,4 %, voor h.b.s.-B 86,6 % en voor gymnasium 87,9 %. In tabel 10 is nu aangegeven welk percentage van het totaal aantal kandidaten met een diploma met daarop een onvoldoende voor Nederlands naar huis gegaan moet zijn.

tabel 10

eindexamen-1966
geslaagden met onvoldoen-
de voor Nederlands

de getallen geven de per-
centages kandidaten aan

Gaat men uit van het aantal geslaagden, dan moet 6 tot 10 % een onvoldoende voor Nederlands hebben:

tabel 11

eindexamen-1966
geslaagden met onvoldoende voor Nederlands

HBS-A	93,1	6,9
HBS-B	93,9	6,1
gymnasium	90	10

de getallen geven de percentages kandidaten aan

De duidelijk aanwezige verschillen tussen h.b.s. en gymnasium lijken mij verband te houden met de verschillen tussen de beide examenregelingen: bij de h.b.s. telt in principe ieder vak apart mee, daardoor is de invloed van ieder vak afzonderlijk vrij beperkt. Cumulatie van onvoldoendes werkt snel ongunstig: drie vijven voor b.v. de vreemde talen zijn drie vijven, en niet één, zoals op het eindexamen gymnasium. Een bepaald vak krijgt volgens de h.b.s.-regeling meer gewicht door een splitsing in onderdelen, zoals bij de wiskunde, dat met drie cijfers op de lijst verschijnt. De gymnasiale eindexamenregeling kent een groepenindeling, waardoor een vak een groter „gewicht” krijgt als het een groep vormt, en minder zwaar mee telt als het opgenomen is in een groep van vakken. Doordat er een beperkt aantal groepen is en er nauwelijks gekwalificeerde eisen aan de groep Nederlands zijn gesteld, wordt het eerder mogelijk dat een kandidaat met een „lichte” onvoldoende voor Nederlands slaagt. Vandaar, dunkt mij, op het eindexamen gymnasium het hoge percentage geslaagden met een onvoldoende voor Nederlands. Natuurlijk telt ook mee de afrondingsregeling, die bij het gymnasium ontbreekt en die bij de h.b.s., zo wil het me voorkomen, nivellerend-verhogend werkt.

Bij de in par. 6.7 aangegeven mogelijkheid van verbetering van het eindexamen door verandering van de eerste schriftelijke opgave, het opstel, en van het mondelinge examen, komt nu nog de mogelijkheid het examen te beïnvloeden door verandering van de regeling. Eén aspect daarvan kwam al in 6.8 aan de orde, de afrondingsregeling. Hoewel de invloed van de afrondingsregeling op de resultaten van het eindexamen h.b.s. moeilijk is te meten zonder diepgaand onderzoek van alle cijfers en misschien ook van de wijze waarop ze tot stand komen, is het wel duidelijk dat door de vigerende regeling de papieren resultaten van het examen verbeterd worden ten koste van de reputatie van de bezitters van een eindexamengetuigschrift. Afschaffing van de af-

rondingsregeling — en aanvaarding dus van de mogelijkheid van gebroken getallen onder de eindcijfers — naast de aanvaarding van de gelijkwaardigheid van de drie onderdelen van het examen kan tot een lager maar rechtvaardiger cijfer voor Nederlands leiden.

Tenslotte kan men door het stellen van gekwalificeerde eisen aan het eindcijfer voor Nederlands trachten de reputatie van de bezitters van een eindexamengetuigschrift wat hun taalbeheersing betreft te verbeteren. Het eisen van een voldoende of van tenminste een 5, zoals ten tijde van staatssecretaris Stubenrouch is voorgesteld, is daarbij een ruw middel, omdat de verschillen tussen de cijfers voor de drie onderdelen nog groot kunnen zijn. Verlangt men bij een cijfer voor een onderdeel beneden vijf compensatie door als minimum voor de drie onderdelen 17 punten te eisen, dan zou er al wat kunnen verbeteren. Wellicht kan men bij het ontwerpen van de eindexamenregelingen voor gymnasium en atheneum aan dit aspect aandacht besteden.

Abcoude, Meerzicht 24

De schrijver is docent Nederlands aan het Stedelijk gymnasium te Utrecht, het Nutsseminarium te Amsterdam en de Gelderse leergangen te Arnhem.